



# Standard 1.trinn

## Ytre Arna skule

### Skolens visjon:

Trivsel, tryggleik og læring for alle.

<p><b>Skolens hovedmål</b> bygger på et sosialkonstruktivistisk læringsyn :</p>	<p><b>En inkluderende velkomstskole for at ALLE skal oppleve livsmestring og læring</b></p>
---	---

<p><b>Ramme for god læring</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li><b>Målretting:</b> elevene vet og forstår hva de skal lære og øve på</li> <li><b>Aktive elever:</b> elevene forstår og påvirker egen læring, og utvikler egne læringsstrategier.</li> <li><b>Vurdering for læring:</b> elevene gis mulighet til å reflektere over egen mestring og hvordan de har lært det, og får støtte til videre læring.</li> </ol>	<p><b>På Ytre Arna skule vil vi at du skal ha det trygt og lærerikt:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li><b>Sei hei.</b> Då viser du at du bryr deg.</li> <li><b>Snakk fint til alle barn og vaksne.</b> Då blir skulen ein trygg stad å vere.</li> <li><b>Ta første beskjed.</b> Dei vaksne gir beskjedar som er bra for læringa di.</li> <li><b>Lytt når andre snakkar.</b> Då kan du lære mykje</li> <li><b>Sei i frå når du er lei deg, i krangel eller treng nokon å snakke med.</b> Dei vaksne er her for å hjelpe deg.</li> </ul>
---	---

I tråd med skolens strategikart og pedagogiske tiltaksplan jobber vi for:

1. Sosial og emosjonell kompetanse	
Mål	<p><b>På YA utvikler elevene kompetanse for mestring av eget liv.</b> Være trygg som elev på skolen. Videreutvikle egen identitet og oppleve et inkluderende fellesskap i lek og læring. Utvikle empati og gode ferdigheter i muntlig kommunikasjon, gjennom å bruke språk på en god måte.</p>
Verktøy, metoder og standard	<p>Forandre med varme, Timen livet. Samarbeid med hjemmet, gjennom foreldre-barn møter og utviklingssamtaler. <a href="#">Standard for trygghet og trivsel</a> er styrende for all praksis.</p>
2. Grunnleggende ferdigheter i lesing og skrivning	
Mål	<p><b>På YA medvirker elevene i læringsarbeidet og oppnår gode resultater.</b> Alene og sammen med andre lese tekster med flyt og forståelse. Bruke lesestrategier målrettet for å lære. Skrive tekster som kommuniserer med mottaker.</p>
Verktøy, metoder og standarder	<p>Helhetslesing. Lesefestival. Klasselesekurs. Digital lese- og skrivestøtte. <a href="#">Standard for lesing – lesekvart, høytlesing og bruk av biblioteket.</a> <a href="#">Standard for stasjonsarbeid i lesing/skriving.</a> <a href="#">Progresjonsbeskrivelser for lesing og skrivning.</a></p>

**Helhetslesing (lesekurs-metodikk, Vigdis Refsahl)****Hel**

- Ny tekst introduseres. Førlesing, førforståelse
- Lærer leser høyt
- Samtale om innhold, struktur, begreper
- Korlesing, parlesing eller individuell lesing

**Del**

- Finne vokaler, diftonger og stavelser
- Arbeid med aktuelle språklyder, ikke lydrette stavemåter, grammatikk og setningstrukturer
- Arbeid med begreper: form, innhold, bruk

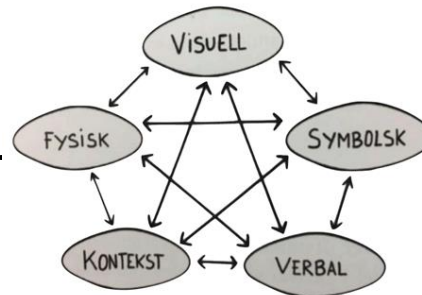
**Hel**

- Korlesing, parlesing, individuell lesing
- Øvelse og automatisering
- Refleksjon og vurdering for læring knyttet både til forståelse og læring knyttet til kodingsferdigheter

**3. Grunnleggende ferdigheter i regning**

Mål	<b>På YA medvirker elevene i læringsarbeidet og oppnår gode resultater.</b> Alene og sammen med andre telle, forstå begreper, bruke regnestrategier og delta i utforskning av matematiske sammenhenger.
Verktøy, metoder og standard	LIST-oppgaver og de 5 representasjonene i regning. Lek, spill og utforskende arbeidsmåter med variert konkretiseringsmateriell. Stasjonsarbeid i regning. <a href="#">Progresjonsbeskrivelser for regning.</a>

De fem representasjonene som utgangspunkt for LIST-oppgaver (lav inngang, stor takhøyde).

**4. Tverrfaglig arbeid**

Mål	<b>På YA medvirker elevene i læringsarbeidet og oppnår gode resultater.</b> Dybdelæring gjennom elevmedvirkning, kreativitet og innhold som oppleves nært og relevant. Dette skal bidra til at elevene kan se sammenhenger, og oppleve motivasjon og lærelyst.
Verktøy, metoder og standard	Storyline. Fagkobling og prosjektarbeid. Lek, uteskole, spill. Fleksibel timeplan med rom for tverrfaglig arbeid. <a href="#">Tverrfaglig standard 2023-2024.</a>

<b>Vurdering</b>	<b>Fortellinger:</b> daglig observasjon, samtaler, skriftlige og praktiske oppgaver. <b>Tellinger:</b> IMALs kartlegging i bokstavinnlæringen for jevnlig vurdering. Nasjonale kartleggingsprøver i lesing og regning. <b>Elevmedvirkning:</b> Elevene skal delta aktivt i vurdering av eget arbeid, egen læringskompetanse og egen sosiale og faglige utvikling.
------------------	--

## Ramme for uken for 1.trinn

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1.økt 60min	God ukestart Bokstavinnlæring	Stasjoner: Lesing/skriving	Matematikk/Gym	Stasjoner: Regning	Uteskole/ tverrfaglig arbeid
2.økt 45min	Lesing /skriving	Stasjoner: Lesing/skriving	Matematikk/Gym	Stasjoner: Regning	Uteskole/ tverrfaglig arbeid
30 min	Spisetid	Spisetid	Spisetid	Spisetid	Spisetid
3.økt 40min	Matematikk: ukens tall/ mål	Musikk/ K&H	Bokstavinnlæring	Lek og lesing Bibliotek	Klassens time
4.økt 40min	Lek og lesing	Musikk/ K&H	Bokstavinnlæring/ lek og lesing	Lek og lesing Bibliotek	Lek og lesing

	Årstimer	Uketimer i snitt
Norsk	223	5,9
Matematikk	140	3,7
Engelsk	34	0,9
Kroppsøving	70	1,8
KRLE	55	1,4
K&H	47	1,2
Naturfag	47	1,2
Samfunnsfag	41	1,1
Musikk	29	0,8

I alle fag er det et fokus på **de grunnleggende ferdighetene** lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter. Fag som K&H, naturfag, samfunnsfag, KRLE og musikk knyttes til begynneropplæringen i grunnleggende ferdigheter, og brukes i økter der det er naturlig.

**Engelskfaget** står ikke som egen time, men gis i drypp hver dag med korte muntlige og lekpregede læringsaktiviteter. Siste halvår eventuelt som to halvtimer på timeplanen.

**Uteskole:** Knyttes til bokstavinnlæring og læring av tall/regning, samt til tverrfaglig tema.

**Spisetid:** 30 min hver dag (undervisningstid). Brukes til høytlesing, arbeid med aktuelle tema (eks. bokstavtrening, talltrening, tekstarbeid) og arbeid med sosial kompetanse.

**Lek og lesing** innebærer tid til frilek, samtidig med at de voksne leser med elevene individuelt samt veileder i sosial kompetanse.

**Klassens time** blir brukt til samtaler om klassemiljø og følelser, samt medvirkning til innhold og arbeidsmåter i skolehverdagen.

## Standard for trygghet og trivsel

**Mål:** Alle på YA, både barn og voksne, skal

- oppleve seg trygg og inkludert
- trives på skolen
- få bruke og utvikle sin identitet og sine ressurser
- kunne delta og bidra i skolefelleskapet



### Lovverket sier:

- Barnekonvensjonen: Sentrale punkter: Barn har rett til informasjon, til å uttrykke seg fritt, til å bli hørt i vurdering av barns beste, til privatliv.
- Opplæringsloven § 1-1: Det doble oppdraget: Skolen skal gi dannelse og utdanning.
- Opplæringsloven § 9a-1: *Alle elever har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring.*
- LK20 1.1-2: *Alle mennesker er like mye verd. Skolen skal bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap (utdrag).*
- LK20 3.1.: *Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle (utdrag).*
- Arbeidsmiljøloven § 1-1: *Arbeidsmiljøet skal være helsefremmende og meningsfylt (..), legge til rette for et godt yringsklima (..) og bidra til et inkluderende arbeidsliv (utdrag).*

### Forutsetninger for planen:

Ledelse som:

- etterlever og modellerer planens verdier og praksis
- er engasjert i barn og voksne
- setter av tid til at de voksne kan drøfte og øve på planens verdier og praksis.
- støtter, veileder og utvikler seg sammen med barn og voksne.
- trygger og oppmuntrer til å bruke tid på arbeid med trygghet og trivsel.
- har en helhetlig struktur og sammenheng i arbeidet, i ukentlige møter og faste refleksjoner om skolens doble oppdrag.

Alle på skolen har felles forståelse for at gode relasjoner og utvikling av barns sosiale kompetanse er de voksne sitt ansvar, og at sosial og faglig læring er gjensidig avhengig av hverandre.

Jevnlig kompetanseheving og evaluering av planen for ALLE i personalet, blant annet med felles språk og felles forståelse av verdier, prinsipper og praksis.

Verdier og prinsipper på YA	Derfor er de voksne slik, for at alle skal ha det godt på YA
<p><b>1. Menneskesynet vårt</b></p> <p>Alle mennesker er verdifulle og er en viktig del av fellesskapet.</p> <p>Alle mennesker har et grunnleggende behov for å bli likt.</p>	<p><b>1. Menneskesynet vårt</b></p> <p><u>Kjærlighet</u>:</p> <p>Vi viser vennlig og varmt kroppsspråk som gir trygghet.</p> <p>Vi gir humor og humør en plass i hverdagen.</p> <p>Vi gir anerkjennende oppmerksomhet.</p> <p>Vi ønsker å stoppe dårlig oppførsel med varme.</p> <p>Vi ønsker å bli skikkelig kjent med hverandre, og forstå identitet og kulturell bakgrunn.</p> <p>Vi gir hverandre nye sjanser og kan alltid starte på nytt.</p>

<p>Alle trenger kjærlighet, å bli trodd på og tatt på dypt alvor.</p> <p>Barn og voksne er like mye verdt.</p> <p>Alle gjør så godt de kan ut fra hvordan de har det.</p> <p>All atferd er språk.</p>	<p><u>Samarbeid:</u> Vi tar barn og kolleger med på råd, og gir hverandre reelt medansvar. Vi forteller ikke videre det vi blir betrodd, for eksempel til foreldre, fagfolk eller kollegaer, uten å involvere den det kommer fra.</p> <p><u>Ydmykhet:</u> Vi er ekte mennesker som reagerer naturlig. Vi kan innrømme feil, og ønsker å reparere relasjonen når det trengs. Vi sier takk og unnskyld. Vi kjenner egne triggere, og har strategier for å håndtere dem.</p> <p><u>Åpenhet:</u> Vi byr på oss selv, og lar andre bli kjent med oss. Vi er ærlige og oppriktig engasjert.</p>
---	---

Verdier og prinsipper på YA	Derfor er de voksne slik, for at alle skal ha det godt på YA
<p><b>2. Læringssynet vårt</b></p> <p>Vi arbeider og lærer sammen.</p> <p>Alle kan lære og er en del av læringsfellesskapet vårt.</p> <p>Mangfold er en ressurs.</p> <p>Utvikling av sosial og faglig kompetanse er de voksne sitt ansvar å følge opp.</p> <p>Vi setter ansvarlighet foran lydighet.</p>	<p><b>2. Læringssynet vårt</b></p> <p>Vi legger opp til samarbeid og dialog slik at alle opplever seg inkludert. Vi bruker tid på å bli kjent og trygg, og lager arenaer for å dele erfaringer og kompetanse. Læresamtale er en viktig metode for dialog i læring. De voksne legger til rette for inkluderende undervisning med åpne oppgaver / LIST-oppgaver, der alle kan delta og mestre innenfor fellesskapet.</p> <p>Vi er nysgjerrige på hverandres bakgrunn og kompetanse, og ønsker å bruke den i fellesskapet. Vårt flerkulturelle mangfold er en naturlig del i all praksis. For å få til det må vi kjenne hverandre godt og møte mangfold med respekt og anerkjennelse. Vi bygger fellesskap og læring ut fra den enkeltes identitet, erfaringer og kompetanse, og vil utvikle videre det elever /de ansatte mestrer.</p> <p>Vi gir hverandre nye sjanser, og kan alltid starte på nytt. Det er alltid de voksne sitt ansvar til å ta initiativ til å reparere og følge opp nye løsninger.</p> <p>Vi bruker tid på trygge rom for å bidra til forståelse av regler og hjelpe til ansvarlighet. Se verktøy- boksen på neste side.</p>

Verdier og prinsipper på YA	Derfor er de voksne slik, for at alle skal ha det godt på YA
<p><b>3. Medvirkning</b></p> <p>Alle har rett til å påvirke eget liv, sosialt og faglig.</p> <p>Alle er aktive i egen læring, for å oppleve trygghet, trivsel og utvikling.</p>	<p><b>3. Medvirkning</b></p> <p>Vi sørger for at alle blir anerkjent og blir tatt på alvor. Den enkelte sin stemme blir hørt, både i sosiale sammenhenger, konflikter og i undervisning.</p> <p>Vi skaper trygge rom, lytter til hverandre og gir rom for dialog og samarbeid. Innsjekk og Timen Livet er to av skolens sentrale arbeidsmåter for å høre den enkelte sin stemme. Vi bruker også læresamtaler og øver på startsetninger, for å gjøre det enklere for alle å kunne delta og si sin mening. De voksne viser at elevenes innspill blir anerkjent og tatt videre. Så langt det er mulig og hensiktsmessig, legger vi opp til demokratiske prosesser.</p>

<p>Medvirkning er et verktøy for å lykkes med ansvarlighet foran lydighet.</p>	<p>Vi lar elever være med å påvirke valg av arbeidsmåter og / eller tema. Bruk av arbeidsplan eller valgfrihet i metoder er eksempler på at elevene får påvirke undervisning. Storyline er eksempel på metodikk i tverrfaglig arbeid for hele skolen, der elevene får bidra både til valg av innhold og arbeidsformer.</p> <p>Vi planlegger for vurdering for læring, og bruker egenvurdering der elevene selv får påvirke veien videre i egen læring.</p> <p>Elevrådet er aktivt i skoledemokratiet, og deltar også i evalueringer i skolens utviklingsarbeid.</p>
--	---

Verdier og prinsipper på YA	Derfor er de voksne slik, for at alle skal ha det godt på YA
<p><b>4. Organisering</b></p> <p>Alle mennesker har behov for å kjenne seg inkludert og trygg i en gruppe.</p>	<p><b>4. Organisering</b></p> <p>Vi jobber i team, og tar ansvar for at alle verdsettes og deltar.</p> <p>Vi voksne bestemmer hvor elevene skal sitte i klasserommet.</p> <p>Vi deler inn i kloke grupper.</p> <p>Skolen har kjente og enkle skoleregler ute og inne.</p> <p>Vi voksne er aktive på miljøpost ved å inkludere barn i lek.</p>

**Våre fem retningslinjer:**

På Ytre Arna skule vil vi at du skal ha det trygt og lærerikt:



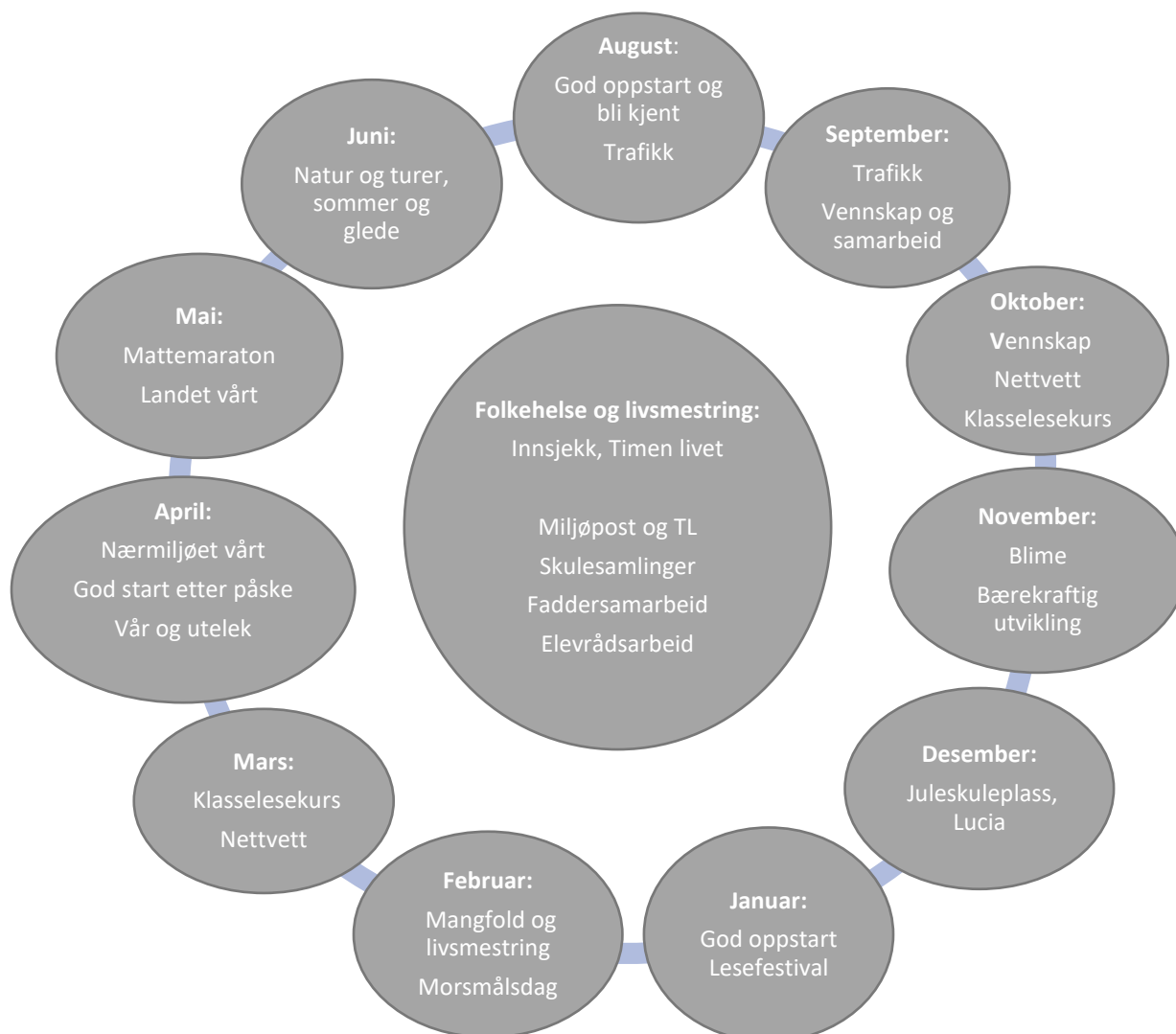
- **Sei hei.** Då viser du at du bryr deg.
- **Snakk fint til alle barn og voksne.** Då blir skulen ein trygg stad å vere.
- **Ta første beskjed.** Dei voksne gir beskjedar som er bra for læringa di.
- **Lytt når andre snakkar.** Då kan du lære mykje.
- **Sei i frå når du er lei deg, i krangel eller treng nokon å snakke med.** Dei voksne er her for å hjelpe deg.

Verktøy i iverksetting av planen

- Bli kjent-leker, spill og samarbeidsaktiviteter
- Samtaler
- Kartlegging av samspill
- Forandre med varme: Innsjekk, Timen Livet
- Strategier som de tre R-ene (regulere, relatere, reflektere), Forståelse av toleransesvinduet, praksis med «ned på kne», 20 % inn-80% ut, ABC-boksene, startsetninger som «Oi, oi, oi»,
- Teamkontrakter (mellom oss voksne)



## Årshjul med skolens læringsaktiviteter, tverrfaglige tema og prosjekter som innebærer arbeid med sosial kompetanse:



### Evaluering: Tellinger og fortellinger. Faste evalueringspunkter gjennom året:

- Elevundersøkelsen for 5.-7.trinn høst
- Olweusundersøkelsen 4.-7.trinn vår
- Elevsamtaler og utviklingssamtaler to ganger i året
- Medarbeiderundersøkelsen hvert andre år.
- Medarbeidersamtale en gang i året, uformelle samtaler etter behov
- Kvalitetsoppfølging hver vår
- Evaluering etter perioder med felles utviklingsarbeid, jevnlig gjennom året

### Vedlegg:

- Ordensregler på YA
- Rutiner for oppfølging av elever som ikke har det trygt og godt (Opplæringsloven kapittel 9A)



## Standard for lesing – lesekvart, høytlesing og bruk av biblioteket

<b>Derfor har vi lesekvart</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Gi elevene nok mengdetrening på veien mot å bli gode avkodere og ha tilstrekkelige ortografiske leseferdigheter</li> <li>- Legge til rette for å utvikle god leseflyt</li> <li>- Stimulere til lese lyst og lese glede</li> </ul>
<b>Rammer og forutsetninger for en god lesekvart</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Fast avsatt tid hver dag, minimum 15 minutter</li> <li>- Skape positive forventninger</li> <li>- Gjøre det lystbetont med for eksempel lesepute, pledd eller annet</li> <li>- Bøker som er passe vanskelig – 90% flyt</li> <li>- Bøker elevene ønsker å lese/ har vært med å velge</li> <li>- Elevene vet hvorfor de skal lese – langsiktig målretting</li> <li>- Innøvde forventninger og retningslinjer for atferd under lesekvarten</li> </ul>
<b>Voksenrollen</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Tilpasset opplæring, legge til rette for at alle mestrer</li> <li>- Høre alle elevene i lesing underveis for å kunne følge med på hvor elevene er i leseutviklingen sin, og bruke det i planleggingen av den videre leseopplæringen</li> <li>- Hjelp elevene til å rydde i teksten ved behov</li> <li>- Vise interesse for det elevene leser om, og stille spørsmål til teksten underveis</li> <li>- Ha samtaler om ord og begreper</li> <li>- Reflektere sammen med eleven om elevens leseutvikling</li> </ul>
<b>Derfor har vi høytlesing</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Modellere og bruke de tre lesefasene: før du leser, når du leser og etter du har lest</li> <li>- Modellere god leseflyt for elevene ved høytlesing av ulike type tekster og sjangre. Viktig modellering for elevene på vei mot egen god leseflyt</li> <li>- Modellere hvordan man stopper underveis i teksten ved vanskelige ord eller ukjente ord</li> <li>- Kunne samtale om ord og begreper i en meningsfull sammenheng</li> <li>- Gi elevene tilgang til tekster de selv ikke kan avkode eller forstå godt nok alene ennå</li> <li>- Stimulere til lese lyst og lese glede</li> </ul>
<b>Rammer og forutsetninger for god høytlesing</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Høytlesing av tekster i ulike sammenhenger og ulike fag</li> <li>- Bildestøtte og synlig tekst når det er mulig, slik at elevene kan følge med i teksten vi leser</li> <li>- Gjennomføres regelmessig, og helst hver dag</li> <li>- Innøvde forventninger og retningslinjer for atferd under høytlesingen</li> <li>- Velge ulike tidspunkt på dagen der elevene kan konsentrere seg fullt ut om opplevelsen og innholdet (ikke utelukkende lese i spisetiden)</li> <li>- Velge tekster og sjangre som over en periode vil treffe så mange elever som mulig</li> </ul>
<b>Voksenrollen</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Vise tydelig engasjement, glede og undring underveis</li> <li>- Være tydelig rollemodell i de tre lesefasene</li> </ul>
<b>Derfor bruker vi biblioteket</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Gi elevene tilgang til et rikt utvalg av bøker og ulike sjangre</li> <li>- Stimulere til lese lyst</li> <li>- Finne bøker som er passe vanskelig/ 90% flyt</li> <li>- Gi elevene rom for selv å velge hva de vil lese</li> </ul>
<b>Rammer og forutsetninger for god bruk av biblioteket</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Fast avsatt tid på timeplanen</li> <li>- Ukentlige økter</li> <li>- Tydelig uttalte forventninger og retningslinjer for elevatferd på biblioteket</li> <li>- Øve på det praktiske ved å registrere lån og innlevering av bøker</li> <li>- Elevene vet hvordan bøkene er organisert, hvordan de finner ut hva boken handler om og hvordan bøkene skal stå i hyllene</li> </ul>
<b>Voksenrollen</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Veilede og hjelpe elevene til å finne bøker etter interesse</li> <li>- Veilede og hjelpe elevene til å finne bøker med rett vanskelighetsgrad ved for eksempel å bruke femfingerregelen</li> <li>- Legge til rette for at elevene kan anbefale bøker til hverandre</li> <li>- Stimulere elevene til å lese litt i boken før de bestemmer seg for å låne den</li> <li>- Bokbad – vi viser elevene bøker, leser utdrag høyt. Kan også gjøres i samarbeid med bibliotekar</li> </ul>



## Standard for stasjonsarbeid i lesing/skriving

### Begynneropplæringen 1.-3.trinn



På Ytre Arna gjennomføres stasjonsarbeid i lesing og skriving minst en gang i uken. Økten prioriteres i ressurslegging, og avdelingsleder deltar om mulig.

Stasjonsarbeidet brukes til systematisk opplæring og trening i lesing/skriving som grunnleggende ferdighet, særlig knyttet til lydinnlæring og analyse/syntese som byggesteiner i språket i både lesing og skriving.

#### Rammen for god læring

MÅL	<p>Mål hentes fra trinnets standard med progresjonsbeskrivelse for lesing/skriving.</p> <p>Intro til stasjonene, ca 10 min, der lærer har dialog med elevene om mål for økten (skriftlig på tavlen). Hva skal vi lære om eller trene på i dag? Hvorfor og hvordan? Og hva vil vi snakke om etter vi har jobbet? ( gjerne få refleksjonsspørsmålene nå).</p>
AKTIVE ELEVER	<p>3 eller 4 stasjoner a 15-20 min. Elevene er delt i grupper på 4-5 elever. Vi bruker blandede og gjennomtenkte grupper.</p> <p>Innholdet på stasjonene er variert og innebærer ulike aktiviteter der elevene er aktive (der de selv må tenke og gjøre, men gjerne også være fysisk aktive). <b>Alle stasjonene jobber mot samme mål.</b></p> <p>Fokus på samhandling og samarbeid, enten to og to eller hele gruppen. Vi lærer sammen! Minst en av stasjonene er lærerstyrt, gjerne veiledet lesing. Lærerstyrte stasjoner kan bli selvstyrte stasjoner når de er godt kjent for elevene.</p>
VURDERING FOR LÆRING	<p>Refleksjonssamtale etter stasjonene, ca 10 min.</p> <p>Ifht øktens mål; Hvor lærte du best? Hva lærte du eller trente du mest på i dag? Og- hvilken stasjon likte du best og ønsker igjen neste gang? Lærer styrer samtalen, alle får ordet etter tur.</p>

## Veiledende progresjonsplan i innlæring av lyder, tegn, ord og ordklasser

Tid	Innhold
1.trinn høst	To til tre bokstaver i uken, med noen uker opphold med repetisjon  Følger iMAL sin rekkefølge og henter opplegg derfra
1.trinn vår	Vokaler og konsonanter Diftonger Vanlige konsonantforbindelser Noen vanlige høyfrekvente ord
2.trinn høst	Vokaler og konsonanter Diftonger De 100 mest høyfrekvente ordene
2.trinn vår	Ng og nk-lyden Stumme lyder (h,d,t,g) Hv-lyden og spørreordene O for Å Tegnsetting: punktum, stor forbokstav, utropstegn, spørretegn
3.trinn høst	Vokaler og diftonger Kj-lyden Sj-lyden Dobbel konsonant Substantiv Adjektiv Verb
3.trinn vår	Fortsette med ordklassene Dobbel konsonant 2 Tegnsetting: punktum, utropstegn, spørretegn, komma + flere?

## Forslag til aktiviteter til stasjonene

Modeller og materiell ligger på arbeidsrommet

Aktivitet	Beskrivelse
Bokstavbrikker	Lek med bokstaver, sette sammen til ord. Skrive ordene
Lesespill	Brettspill. Lese og gjøre.
Plastelina	Forme bokstaver og ord
Klypekort	sant/usant, eller lese ord riktig. Sett klype på svaret.
Lesekort	finne riktig bilde, sette kryss
Hentediktat	Gå til ord som henger på veggen eller trekke fra en kopp. Huske. Skrive ordet. Kan utvides til setning.
Ord til setning	Trekke ordkort, skrive setninger til ordet, gjerne på data
Data-oppgaver	Oppgaver om dagens mål, f.eks på Kaleido, Salaby, Salto
Diftongspill	
Lotto / Memory	Knytte ord og bilde sammen
Domino	Brikker med bilde og ord, lager rekker på gulvet
Veiledet lesing	Modellere lesing av tekst/liten bok. BO-blikk. Lese høyt eller korlese. Snakke om ord og innhold. Lese selv samme tekst etterpå, sammen eller alene.
Tannløs	Lese- og skrive-oppgave
Lesekurs-oppgaver	Strek under vokaler og dele stavelser. Ordsøk og silhuetter
Ord på post-it lapper	Lete etter ord med dagens lyd osv i tekst i bok eller på ark. Skrive på post-it lapper. Gå fram på tavlen og henge opp lappene.
Skrive ord med lyd støtte	På data, bruke intowords
Les og tegn	Lese ord eller setninger, fargelegge eller tegne det som leses
Stigespill	Stigespill med lyd-oppgaver. Må svare riktig for å trille videre.
Bibliotek-stasjon med oppdrag	Lesing i fritt valgte bøker, men med et spesifikt oppdrag. Lete etter ord med spesifikk lyd, skrive på gule lapper f.eks.
Aski Raski	Trening på aktuelle lyder, mange ulike oppgaver

# Progresjonsbeskrivelser for lesing og skrivning

## Mål 1.trinn fra Bergen kommunes progresjonsplan

Denne progresjonsbeskrivelsen for lesing og skrivning er tenkt brukt som en støtte i arbeidet med lese- og skriveopplæringen gjennom hele året. Den beskriver mål som planlegges for i arbeidet med grunnleggende ferdigheter for å gi elevene muligheter til livsmestring. Utviklingen av leseferdigheter går fra språklig bevissthet, via bokstavkunnskap og ordlesing, til å lese ulike typer tekster med sammenheng og forståelse.

Dette er ikke en lokal læreplan, men tenkt som støtte i utviklingsarbeidet sammen med det nye læreplanverket LK20. Gode grunnleggende ferdigheter er helt avgjørende for læring og for muligheten til å komme i dybden. I tillegg til progresjonsbeskrivelsen gis det forslag til varierte, lekpregede aktiviteter ute og inne for å fremme aktive og medvirkende elever. Læreren skal være i dialog med eleven om lese- og skriveutviklingen.

Nødvendig forutsetning for tilpasset opplæring er at lærer har kunnskap om elevens språkferdigheter fra før skolestart. Trinnene i beskrivelsen er veiledende og må brukes ut fra elevenes forkunnskaper og forutsetninger.

Etter 1. trinn er eleven **hovedsakelig**<sup>1</sup> en fonologisk leser og skriver<sup>2</sup>. Det vil si at eleven kan omkode enkeltbokstaver og sekvenser av bokstaver til de lydene som de vanligvis representerer, trekke disse lydene sammen og finne uttalen og ordlyden til ordet. **Fonologisk strategi**<sup>3</sup> bygger på fonembevissthet<sup>4</sup>, bokstav-lydkunnskap, benevningshastighet<sup>5</sup> og ordforråd.

### Språklig bevissthet og sikker bokstavkunnskap.

Eleven kan leke med rim og rytme og lytte ut språklyder.

Elevene vet at talespråket kan deles opp i mindre deler; fonem<sup>6</sup>.

Elevene vet at språket kan deles opp i mindre deler; grafem<sup>7</sup>.

Eleven kan omkode talelyder til bokstaver og omdanne bokstaver til talelyder.

Eleven har sikker kunnskap om sammenheng mellom bokstaver og lyder.

Eleven kan forme bokstavene motorisk.

Elevene kan finne bokstavene på et tastatur.

<sup>1</sup> Hovedsakelig her refererer til spriket i ferdigheter og nivåene i elevgruppen, og at det er viktig med tilpasninger til den enkelte.

<sup>2</sup> Å være en fonologisk leser og skriver referer til at eleven kan omkode talelyder til bokstaver og omvendt.

<sup>3</sup> Å bruke fonologisk strategi vil si at eleven går veien gjennom talelydene. Eleven omkoder lyder til bokstaver. Ordet skrives lydrett. Eksempel: jei ser op på himelen å ser rein, kivr slenr seg.

<sup>4</sup> Forståelsen av at talte ord består av fonemer og ferdighet i å oppfatte hvilke fonemer som inngår i talte ord.

<sup>5</sup> Hastighet ikke er et mål i seg selv, men en konsekvens av en relativ automatisert ferdighet.

<sup>6</sup> Fonem er det minste lydsegmentet som kan endre betydningen av et ord. Eksempel fonemet /m/ og /d/ i *min* og *din*.

<sup>7</sup> Grafem defineres som en skriftspråklig parallell til fonemet. Det er den minste betydningsskillende enheten i skriftspråket. Et grafem består av et eller flere symbol som representerer et fonem. Eksempel: Fonemet /g/ kan ha g til grafem, men opptrer noen ganger gjennom fonemet /g/ som i gi. Flere fonem har ikke egne grafem, men oppstår i kombinasjoner og gjennom bokstavsekvenser. Eksempel: /ng/, /skj/, /nk/. Disse betegner som sammensatte grafem og som konsonantforbindelser.

### **Finne lyder i ord.**

Eleven kan identifisere enkle lyder i en bestemt posisjon i et talt eller opplest ord.  
Eleven kan skrive tilhørende bokstav.

### **Staving, stavelser og ord.**

Eleven kan lytte ut stavelser i et talt eller opplest ord.  
Eleven kan skrive tilhørende stavelser.

### **Konsonantforbindelser og sammensatte grafem.**

Eleven kan (hovedsakelig) avkode konsonantforbindelser og noen sammensatte grafem<sup>8</sup>.  
Eleven kan kjenne igjen noen sammensatte og komplekse grafem<sup>9</sup>, samt diftonger<sup>10</sup>, og dobbeltkonsonanter.

### **Lese og skrive ord.**

Eleven kan trekke bokstavlyder sammen til ord under lesing og skriving.  
Eleven kan lese og skrive lydrette ord.  
Eleven kan lese og skrive høyfrekvente småord<sup>11</sup>.

### **Leseforståelse på setningsnivå.**

Eleven kan avkode og forstå ordene i enkle setninger.  
Elevene leser enkle setninger med flyt<sup>12</sup>, sammenheng og forståelse.

### **Tekstskaping.**

Eleven kan lage enkle tekster som kombinerer skrift og bilder.  
Eleven kan skrive enkle tekster for hånd og med tastatur.

---

<sup>8</sup> Se fotnote 4.

<sup>9</sup> Eksempel på noen sammensatte og komplekse grafem: *skj-, kj-, hv-, -ng*. Vær oppmerksom på at dersom disse grafemene opptrer i midten eller i slutten på et ord, kan de oppleves som mer kompliserte å identifisere enn om de opptrer i starten av ord.

<sup>10</sup> *ai, ei, au, øy, oi*

<sup>11</sup> Høyfrekvente småord er ord som forekommer ofte. Eksempel: *du, jeg, er, og, som, din, ikke*. Merk at det finnes lydrette høyfrekvente småord og ikke-lydrette høyfrekvente småord. Det samme gjelder stavelser.

<sup>12</sup> Å lese med flyt vil si å gjenkjenne ordene i en tekst så effektivt at eleven klarer å konstruere sammenhenger og mening i teksten uten å bli hindret av skriften.

## Progresjonsbeskrivelser for regning

### Mål 1.trinn fra Bergen kommunes progresjonsplan

Denne progresjonsbeskrivelsen er tenkt brukt som en støtte i arbeidet med regneopplæringen gjennom hele året. Den beskriver mål som planlegges for i arbeidet med grunnleggende ferdigheter for å gi elevene mulighet til livsmestring.

For at elevene skal kunne utvikle gode regneferdigheter, må de kunne telle sikkert og fleksibelt, ha et godt tallbegrep og god tallforståelse. Utviklingen av regneferdigheter går fra å mestre konkrete situasjoner til mer sammensatte og abstrakte situasjoner. Den går fra å ta i bruk begreper og lære nye teknikker og strategier til å kunne velge hensiktsmessige metoder målrettet og effektivt og vurdere svarene sine.

Dette er ikke en lokal læreplan, men tenkt som støtte i utviklingsarbeidet sammen med det nye læreplanverket LK20. Gode grunnleggende ferdigheter er helt avgjørende for læring og for muligheten til å komme i dybden. I tillegg til progresjonsbeskrivelsen gis det forslag til varierte, lekpregede aktiviteter ute og inne for å fremme aktive og medvirkende elever. Læreren skal være i dialog med eleven om utviklingen deres av regning og tallforståelse.

Nødvendig forutsetning for tilpasset opplæring er at lærer har kunnskap om elevens begrepsforståelse og regneferdigheter fra før skolestart. Trinnene i beskrivelsen veiledende og må brukes ut fra elevenes forkunnskaper og forutsetninger.

På 1. trinn jobber elever hovedsakelig i tallområdet 0-20

#### Telling og tallbegrep

Elevene kan tallramsen opp til 101 og vet at tallene har en bestemt rekkefølge.

Eleven kan telle fremover og bakover og videre fra et gitt tall.

Elevene kan lese og skrive tall fra 0-20.

Eleven forstår parkobling.

Eleven vet at det er det siste tallet som representerer antallet i en mengde.

Eleven kan telle med flere om gangen for eksempel to og to, ti og ti.

Eleven kan telle strukturerte og ustrukturerte mengder, og vet at det i en mengde ikke har noe å si hvilken rekkefølge tingene telles i.

Eleven kan koble mengde, tallsymbol og navnet på tallet.

Elevene kan bruke begrep om mengder og størrelse og sammenligne disse.

Eleven kan beskrive posisjonssystemet for enere og tiere med ulike representasjoner.

#### Tallinje og tallrekke

Elevene kan bruke begrep om plassering.

Elevene kan plassere tall på tallinja.

Elevene kan sortere tall etter størrelse.

#### Regnestrategier

Elevene har automatisert addisjon og subtraksjon i tallområdet 0-10.

Elevene kan doble og halvere.

Elevene har flere strategier for å løse oppstilte og praktiske oppgaver i addisjon og subtraksjon.

**Begrepsforklaringer:**

Begreper	Forklaring
Tallbegrep	Samlet forestilling om de trekk som definerer og er grunnleggende for tall.
Tallramsen	Å kunne si tallordene i riktig rekkefølge
Parkobling	Å knytte ett objekt i en mengde med ett og bare ett objekt i en annen mengde.
Mengde	En samling objekter.
Strukturerte mengder	Plassere objekter på en slik måte at strukturen i mengden blir tydelig, for eksempel slik at du lett ser om tallet er et partall eller oddetall, for eksempel terning-prikker eller numicon-brikker.
Ustrukturerte mengder	Plassere objekter på en slik måte, der det ikke er system og struktur i mengden.
Tallsymbol	Vi har ti ulike, abstrakte symbol i tittalsystemet; 0,1,2,3,4,5,6,7,8 og 9
Posisjonssystemet	System, der verdien til det enkelte sifferet bestemmes av plassering i forhold til de andre sifrene. I tittalsystemet er verdien ti ganger så høy for hver plass du går lenger til venstre.
Representasjoner	<p>PS! Her er det viktig med konkrete gjenstander på det nederste trinnet.</p>
Begrep om mengde, størrelse og plassering	<p>Plassering, for eksempel: på, under, over, først, før, etter, sist, foran, mellom, i midten, til venstre/høyre for.</p> <p>Retning for eksempel: fra venstre mot høyre, nedover, oppover, i forhold til noe annet</p> <p>Størrelse: Stor, liten, større/mindre, størst/minst størrelse (høyde, bredde, lengde, dybde, vekt, alder, tid etc.) i forhold til noe annet).</p>
Sortere	Det er flere måter å sortere på, for eksempel klassifisering og ordning. Klassifisere handler om å finne objekter som har noe til felles og ordning om å sortere noe i en rekkefølge.
Regnestrategier	<p>Det finnes ulike måter å regne på i alle de fire regneartene, for eksempel:</p> <p>Addisjon; telle alt, telle videre, telle videre fra høyeste tallet, tallfakta som tiervenner og dobling.</p> <p>Subtraksjon; telle alt og forfra igjen, tilvekst, minking, tallfakta som tiervenner og halvering.</p> <p>Det er viktig at elevene får forklare sine strategier muntlig.</p>
Automatisert	En ferdighet som går av seg selv uten bevisst tankevirksomhet

## Tverrfaglig standard 2023-2024



Det tverrfaglige arbeidet planlegges ut fra LK20 etter følgende ramme:

LK20: Rammen for planlegging av tverrfaglig arbeid på YA	
Overordnet del	Valg av verdier og prinsipper fra overordnet del, og / eller et av de tre tverrfaglige temaene. Overordnet del kan gi konkrete mål for arbeidet, eller bidra som en ramme for tematisk fokus som velges.
Utvalg av fag	Minst to fag velges ut som faglig basis i det tverrfaglige arbeidet. Velg fag som passer med overordnet tema og tematisk fokus, og elevenes læringsbehov. Varier i løpet av året hvilke fag som velges i tverrfaglig arbeid.
Kjerneelement	Kjerneelementene er det elevene må lære for å kunne mestre og anvende faget. Kjerneelementene preger innholdet og progresjonen i læreplanene og skal bidra til at elevene over tid utvikler forståelse av innhold og sammenhenger i faget.
Utvalgte kompetansemål	Finn aktuelle kompetansemål fra de valgte fagene. Bruk gjerne planleggingsmatrisen til UDIR som hjelp til å velge og koble sammen mål, og som hjelp i planleggingen. <a href="https://www.udir.no/lk20/planer">https://www.udir.no/lk20/planer</a>
Elevmedvirkning	Inviter elevene med i valg tidlig i planleggingen! Hva er de interessert i og motivert for? Elevene får medvirke i valg av hvordan målene vektas, i faglig fokus, i arbeidsmåter og vurderingsformer.
Grunnleggende ferdigheter	Lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter- vurder hvordan de fem grunnleggende ferdighetene jobbes med.
Vurdering og arbeidsmåter	Bestem dere for hvordan arbeidet skal vurderes (hvordan måle læringen?), og involver elevene i dette fra start. Finn arbeidsmåter og læringsressurser som bidrar til at elevene kan nå målene.

### Alle trinn har tverrfaglig arbeid på sin timeplan hver uke:

Disse timene brukes til fleksibelt og kreativt arbeid med ulike fag i bolker. I perioder av året, skissert i pedagogisk årshjul, jobber hele skolen sammen med et gitt tverrfaglige tema og som oftest en gitt metodikk (storyline).

### Metodikk i tverrfaglig arbeid:

	Fagkobling	Prosjektarbeid	Storyline
Kort beskrivelse	To eller flere fag kobles gjennom samme tema.	Kreativt og praktisk arbeid med et tema, der flere fag er involvert i et prosjekt med slutt-resultat.	Det skapes et fiktivt univers, der hendelser, nøkkelspørsmål og fagsløyfer driver fram en historie knyttet til et virkelighetsnært eller dagsaktuelt tema. Stor grad av medvirkning og kreativitet, og at elevene forstår kobling til eget liv.
Bruk på YA	Brukes på trinn etter behov og ønsker.	Brukes på trinn etter behov og ønsker.	Felles på skolen to ganger i året, etter oppsatt plan i pedagogisk årshjul. Knyttes til tverrfaglige tema.



Skolen har utarbeidet  
en mal for STORYBOARD-  
for planlegging av storyline:

### MAL for planlegging av Storyline på YA – med Storyboard

Bygger på skolens standard for tverrfaglig arbeid og ideer fra boken Storyline (Bolstad 2021)



Tverrfaglig tema							
Mål fra overordnet del							
Utvalgte fag		Fag 1:		Fag 2:		Fag 3:	
Kjerneelementer							
Kompetansemål							
Universet for storylinen / overskrift							
Tid	Hendelse	Nøkkelspørsmål	Organisering	Faglig innhold	Arbeidsformer	Produkt	Vurdering

Skolens arbeid gjennom året med tverrfaglige tema og storyline (fra pedagogisk årshjul):

Uker	Tverrfaglig tema	Mål fra overordnet del	Tematisk fokus	Metodikk
33-37	Demokrati og medborgerskap	2.5.2. Demokrati og medborgerskap <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/</a>	Vennskap, bli bedre kjent, Fysisk aktivitet og Trafikk Demokrati og valg	Vennskapsdag Aksjon Beintøff Elevråd og klasse-demokrati
38-40	Folkehelse og livsmestring	2.5.1 Folkehelse og livsmestring <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/</a> 1.6. Menneskeverdet <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/</a>	Psykisk helse, Samhold Menneskeverdet og elevmedvirkning	Storyline
5-8	Demokrati og medborgerskap	2.5.2. Demokrati og medborgerskap <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/</a> 1.2 Identitet og kulturelt mangfold: <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.2-identitet-og-kulturelt-mangfold/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.2-identitet-og-kulturelt-mangfold/</a>	Mangfold og identitet, solidaritet og samhold	Storyline Morsmålsdag
21-25	Bærekraftig utvikling	2.5.3. Bærekraftig utvikling <a href="https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/2.5.3-barekraftig-utvikling/">https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/2.5.3-barekraftig-utvikling/</a>	Lokalmiljøet på YA / Bergen	Turer, besøk, prosjekter